

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Chełmie
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Київський університет імені Бориса Грінченка
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

НАУКОВИЙ ВИМІР СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ СЬОГОДЕННЯ

Збірник матеріалів
VI Міжнародної науково-практичної конференції
25 травня 2022 року

Ніжин – 2022

УДК 378.016: 37.013.42:364] (063)
НЗ4

*Рекомендовано до друку на засіданні кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(протокол № 12 від 24 травня 2022 року).*

*Схвалено до друку Вченою радою Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя
(протокол № 13 від 3 червня 2022 року).*

НЗ4

Науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (25 травня 2022 р., м. Ніжин) / за ред. О. В. Лісовця, С. О. Борисюк. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 175 с.

До збірника увійшли матеріали й тези VI Міжнародної науково-практичної конференції для молодих науковців «Науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення», яка відбулася 26 травня 2022 р. в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя і зібрала дев'яносто шість молодих науковців із сімнадцяти закладів освіти України і Польщі.

Для студентів, магістрантів, аспірантів, викладачів, науковців, фахівців соціальної сфери.

УДК 378.016: 37.013.42:364] (063)

© НДУ ім. М. Гоголя, 2022
© О. В. Лісовець, С. О. Борисюк, укладання, 2022

ЗМІСТ

Розділ I

Науково-теоретичні та технологічні підходи до вирішення соціальних та соціально-педагогічних проблем

Білобрицька Д. М. Феміністський рух і соціальна робота	7
Бринявська Н. М. Соціальна адаптація підлітка як результат його успішного становлення	10
Гаврись М. Д. Організація навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах навчально-реабілітаційного центру	12
Гусєва А. М. Соціально-педагогічна робота у сфері дозвілля: історичні витоки	15
Данько Д. В. Інноваційні підходи до надання соціальних послуг людям похилого віку	17
Євглевський О. В. Командирська педагогіка Антона Макаренка: соціально-педагогічний аспект	19
Закатова Д. В. Про соціальне виховання в умовах українського сьогодення	21
Закревська А. В. Соціальні передумови формування моделі соціалізації студентів-сиріт в умовах ЗВО	23
Іванченко Ю. В. Професійна діяльність соціального педагога з сім'ями, що виховують дітей з особливими потребами	25
Іванюк В. С. Молодіжне волонтерство в умовах війни України з росією	28
Кириленко А. В. Феномен сирітства в українських реаліях сьогодення	30
Клеменко А. Ю. Проблема підготовки студентської молоді до створення сім'ї та шляхи її вирішення	32
Клименко Л. В. Теоретичні аспекти поширення явища чайлдфрі в умовах війни	35
Ковалевська В. В. Засоби масової інформації як фактор соціалізації молодого покоління	37
Косенко Р. В. Попередження булінгу в соціальній роботі з підлітками	39
Кульченко Є. О. Роль і місце соціокультурної діяльності в історико-культурному контексті	41
Куріляк Ю. Д. Формування комунікативної компетентності майбутнього магістра освіти в умовах викликів сьогодення	43

Лебеденко В. В.	
Профілактика та технології соціальної роботи щодо девіантної поведінки підлітків	45
Май Чженьлун	
Прогностичні уміння як складова управлінської діяльності сучасного керівника	48
Мельничук В. О.	
Сексуальне насильство щодо дітей: ситуація в Україні	51
Мідько Т. С., Пільчевська Л. М., Ясінська А. О.	
Групи самодопомоги як вид терапевтичної роботи соціального працівника	53
Опанасенко О. О., Яо Жуй	
Соціально-психологічна характеристика особистості як основа формування її соціальної адаптованості в умовах виховного процесу	56
Пабат К. В.	
Волонтерська діяльність в закладах охорони здоров'я	57
Парфило І. С.	
Сімейна депривація як соціально-педагогічна проблема	60
Риженко Н. М.	
До питання загальної характеристики підліткового вандалізму	62
Савченко Л. П.	
Вулична соціальна робота з бездомними людьми	64
Соляник М. Г.	
Насильство в сім'ї як соціально-педагогічна проблема	66
Страшенко К. В.	
Використання мультимедійних технологій у підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності	68
Харківська Т. А.	
Відновний підхід як профілактика деструктивних конфліктів у закладах освіти	71
Шумар В. А.	
Профілактика соціальної дезадаптації дітей в сім'ях учасників АТО / ООС	73
Якущенко Ю. Ю.	
Оцінка рівня мотивації молоді до праці	75

Розділ II

Зарубіжний і вітчизняний досвід надання соціальних послуг: правові, управлінські, організаційні аспекти

Gilewicz K.	
Typy sieroctwa i ich skutki dla rozwoju dziecka	78
Pieńkowska O.	
Diagnozowanie potrzeb opiekuńczych dzieci i młodzieży	82
Skiba D.	
Bajkoterapia – forma pomocy dzieciom w sytuacjach trudnych i traumatycznych	85
Uhruska A.	
Ośrodki interwencji kryzysowej i ich rola w rozwiązywaniu problemów rodzin dysfunkcyjnych	88
Бережняк Т. О.	
Соціальна робота з неблагополучними сім'ями	91

Бойко А. Ю.	
Арт-терапія у роботі з бездомними	93
Буйваленко В. Р.	
Соціальна робота з різними типами сімей	95
Дуля А. В.	
Правові аспекти забезпечення соціальних прав осіб, які потребують тимчасового захисту в Чеській республіці	98
Карнаух С. Ф.	
Арт-терапія в роботі з людьми похилого віку	100
Клочко О. О., Клочко О. М.	
Основи соціального супроводу неповнолітніх, які перебувають у конфлікті із законом	102
Кубрак С. М.	
Форми і методи соціальної роботи з молодими сім'ями	104
Ремізова Ю. С.	
Соціальна робота з дітьми – жертвами жорстокого поводження в сім'ї	107
Файдюк О. В.	
Соціально-психологічна підтримка учасниць бойових дій в умовах війни	109
Чумак М. А.	
Активізація громади у сфері надання соціальних послуг	111
Розділ III	
Інклюзія в сучасному соціумі	
Васильєва-Халатникова М. О.	
Особливості формування толерантності до людини з інвалідністю у закладі вищої освіти (на прикладі Київського національного університету імені Тараса Шевченка)	114
Ганжа С. О.	
Лялькотерапія як вид арт-терапії	116
Довбиш О. Ф.	
Проблеми навчання дітей з ДЦП в закладах освіти	118
Катеринич А. А.	
Взаємозв'язок процесів соціальної інтеграції та інклюзії осіб з інвалідністю в умовах трансформації сучасного суспільства	121
Коротенко Б. В.	
Особливі освітні потреби: сутність, класифікація	123
Лесенко Н. А.	
Учасники освітнього процесу в контексті організації інклюзивної освіти	126
Мартиненко А. С., Степченко Л. М.	
Принципи та критерії формування зручних умов життєдіяльності маломобільних груп населення	128
Мигович З. Й.	
Арт-терапія у роботі з дітьми з порушенням розвитку в умовах інклюзивного навчання	130
Мирончук Т. Ю.	
Інклюзивна освіта в Польщі	132
Нагорна О. С.	
Інклюзія у сучасному соціумі	134

Розділ IV
Соціальні аспекти розвитку і виховання дітей дошкільного та шкільного віку

Баранець Ю. М. Чинники формування та розвитку соціальної компетентності дитини	137
Боєцька А. С. Особливості діяльності з формування здорового способу життя учнів в умовах нової української школи	139
Василяка К. М. Психологічні особливості та соціальні аспекти розвитку і виховання дітей молодшого шкільного віку	142
Високос В. В. Прояви поведінки дітей та проблеми виховання у сучасних сім'ях	144
Войтко К. М. Прийомна сім'я: від мотивації до успішного виховання дитини	148
Дідиченко Р. С. Молодіжний центр як середовище виховання громадянської компетентності підлітків	150
Лутченко А. Г. Соціальні аспекти розвитку і виховання дітей дошкільного та шкільного віку	152
Магда В. В. Формування лідерських якостей підлітків як передумова успішної соціалізації особистості	154
Мартиненко А.Д. Соціально-профілактична робота з підлітками із девіантною поведінкою	156
Ожема А. О. Лихослів'я як соціально-педагогічна проблема спілкування підлітків	159
Онищик О. І. Організація дозвілєвої діяльності дітей в реаліях сьогодення	161
Приходько Г. А. Формування здорового способу життя підлітків як соціальна проблема	163
Созонова О. І. Наркоманія серед підлітків: характерні ознаки	166
Сагань Є. С. Проблема первинної соціалізації дітей молодшого шкільного віку в сучасному науково-педагогічному просторі	168
Шейко О. В. Зміст та структура комунікативної компетентності підлітків	170
Лі Яньтун Засоби музичного мистецтва у роботі з людьми похилого віку	173

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ОСІБ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ В ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Дуля Аліна Володимирівна

Київський університет імені Бориса
Грінченка, м. Київ

Воєнний напад росії на Україну призвів до масового переміщення українців до країн Європейського Союзу. Тому, з метою надання українцям однакової форми захисту в усіх країнах Європейського Союзу, 4 березня 2022 року Рада Європейського Союзу запровадила режим «тимчасового захисту». Виконавчим рішенням 2022/382 встановлено наявність масового притоку переміщених осіб з України та запроваджено для них тимчасовий захист. Таким чином, в Чехії діє Закон про тимчасовий захист іноземців, який регулює дозвіл на проживання на території Чеської Республіки за цим режимом.

Однак, через велику кількість українців в Чеській Республіці, близько 300 тисяч біженців з України, з них понад 270 тисяч отримало спеціальні візи (візи тимчасового захисту), та у зв'язку із введенням режиму надзвичайного стану на території Чехії, дана законодавча база була недостатня для вирішення потреб поточної ситуації. Таким чином, в Чеській Республіці підготовлено чотири нових закони, які спільно називаються «Lex Ukraine». Три з них затверджені в режимі надзвичайного законодавчого стану Сенатом Чехії 17 березня 2022 року [4].

Lex Ukraine складається з трьох стандартів допомоги біженцям з України: закон від Міністерства внутрішніх справ; закон від Міністерства праці і соціальних справ; закон від Міністерства освіти, молоді та спорту. Закон, розроблений Міністерством внутрішніх справ, регулює надання тимчасового захисту, правовий статус біженців та доступ до охорони здоров'я. Закон, запропонований Міністерством праці і соціальних справ, регламентує працевлаштування, соціальне забезпечення осіб, які отримали тимчасовий захист та створення і функціонування дитячих груп для українських дітей. Закон підготовлений Міністерством освіти, молоді та спорту регулює доступ українських дітей до дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти [2]. Таким чином, вище зазначені закони зосереджені на якнайшвидшій і безперебійній реєстрації біженців, отриманні довгострокової візи з метою тимчасового захисту з правами як у іноземців з постійним проживанням, інтеграції їх у робочий процес, забезпеченні соціального та медичного страхування і прийому дітей до шкіл. Усі три закони діють з 21 березня 2022 року до 31 березня 2023 року.

Закони, які мають назву «Lex Ukraine», орієнтовані на біженців з України, які виявляються: громадяни України, а також члени їхніх сімей; особи без громадянства; громадяни третіх країн, крім України, яким надано міжнародний або національний захист в Україні; громадяни третіх країн, крім України, які проживали в Україні на підставі дійсного дозволу на постійне проживання, виданого відповідно до законодавства України, і які не можуть повернутися до своєї країни чи регіону походження, і які внаслідок збройного конфлікту на території України прибули на територію Чеської Республіки з 24 лютого 2022 року без дійсного дозволу на проживання, виданого Чеською Республікою; громадяни України та члени їхніх сімей, які до 24 лютого 2022 року вже перебували в Чеській Республіці за безвізовим режимом або на основі короткострокової візи та/або були видані з 24 лютого 2022 року до 21 березня 2022 року спеціальна віза на час перебування [2; 4].

Відповідно до цих законів особи, які потребують тимчасового захисту мають право на: візове та медичне страхування; вільний доступ до ринку праці та допомогу по безробіттю; соціальну безпеку та послуги; освіту.

Візове та медичне страхування для українців передбачає можливість отримання спеціальної візи на один рік та державного медичного страхування. Міністерство

внутрішніх справ Чеської Республіки (Департамент з питань притулку та міграційної політики) у співпраці з Поліцією Чеської Республіки (Закордонна поліція) здійснюють видачу – дозволів на проживання з метою тимчасового захисту особам [4].

Особи з України, які отримали візу тимчасового захисту стають учасником системи загальнообов'язкового державного медичного страхування з доступом до медичного обслуговування у повному обсязі. Відповідно до законодавства Чехії доступ до державного медичного страхування також поширюється на дітей батьків з України, які народилися в Чехії після 24 лютого (максимально на 60 днів або до надання тимчасового захисту). Закон також поширюється на тих осіб, яким медичні послуги надавалися до прийняття цього Закону [2; 3].

Наступним правом осіб, які отримали тимчасовий захист, відповідно до законодавства Чехії є вільний доступ до ринку праці, яке передбачає можливість працювати в Чехії без дозволу на роботу.

Особи з України, які отримали тимчасовий захист в Чеській Республіці мають право працювати в соціальних службах та дитячих колективах. Вчителі – в класах, групах чи відділах, в яких навчаються лише діти з України без необхідності знання чеської мови. Для працевлаштування необхідно підтвердити кваліфікацію [2].

Також, особи, які отримали тимчасовий захист, мають право на допомогу по безробіттю, яке реалізується шляхом надання підтримки в рамках активної політики зайнятості (суспільно корисна робота, внесок у суспільно-корисну роботу); внесення до реєстру зацікавленості роботи або внесення до реєстру шукачів роботи; допомоги з пошуком роботи; включення до курсів чеської мови; перепідготовки за професією, яка є затребуваною роботодавцями; надання матеріальної допомоги по безробіттю. Матеріальна допомога по безробіттю розраховується в основному з середньої заробітної плати, оскільки попередня трудова діяльність осіб, які отримали тимчасовий захист у Чехії не передбачається, тобто на початку вона становить в середньому 5500 крон, далі зменшується до 4000 крон [1; 4].

Відповідно до права на соціальну безпеку, особи, які отримали тимчасовий захист забезпечуються спеціальною гуманітарною допомогою. Вона надається в розмірі 5000 крон за календарний місяць. Така група отримувачів соціальних послуг має право повторно отримати гуманітарну допомогу (у розмірі 5000 крон на місяць) протягом 5 додаткових календарних місяців, при підтвердженні недостатнього доходу, соціального та фінансового стану. Фінансова підтримка спрямована на покриття основних життєвих потреб (їжа, одяг, ліки тощо) [1; 3; 4].

У разі соціальної чи матеріальної потреби особи, які отримали тимчасовий захист мають право на безкоштовні соціальні послуги. Як отримувачі соціальних послуг соціальних служб, вони повинні відповідати умовам, передбаченим законодавством, а саме перебувати в складній життєвій ситуації та мати документальне підтвердження про погані майнові та соціальні умови життя. Люди з інвалідністю або люди похилого віку, які отримали візу тимчасового захисту мають право користуватися соціальними послугами безкоштовно [2; 3].

Також, відповідно до права на освіту, новий закон, дозволяє українським дітям без обмеження влаштуватись в дитячі садки, початкові та середні школи консерваторії та вищі професійні школи. Для реалізації закону, який передбачає право на освіту в Чехії збільшується потужність шкіл, щоб вони могли приймати нових українських дітей без обмежень. Залежно від потреб дитини, учня чи студента здійснюється часткова або повна заміна навчального змісту на необхідний час, незалежно від дотримання рамкової освітньої програми. Таким чином діти мають можливість отримати інтенсивне навчання чеської мови чи інтеграційну допомогу та психосоціальну підтримку. Також батьки з України мають право віддати своїх дітей у ігрові гуртки. Для абітурієнта з України університети встановлюють індивідуальні умови для вступу на навчання.

Отже, завдяки затвердженню спеціальних законів «Lex Ukraine» у Чеській Республіці розроблений ефективний механізм забезпечення прав осіб, які потребують тимчасового захисту та надання їм соціальних послуг.

Література

1. Допомога для громадян України та для їх роботодавців. *Міністерство праці та соціальних справ*. URL: <https://www.uradprace.cz/web/cz/pomoc-pro-obcany-ukrajiny-a-jejich-zamestnavatele#ukr> (дата звернення: 12.05.2022).
2. Lex Ukrajina – základní přehled. URL: <https://docs.google.com/document/d/1HVGMNiXXaYA1-aDwtQg-h-LDR7K-E--baf01AUISA/edit#heading=h.jo5o32qjcocg> (дата звернення: 16.05.2022).
3. Lex Ukraine: New Laws for Integration of Ukrainian Refugees Explained. *Prague morning*. URL: <https://www.praquemorning.cz/lex-ukraine-new-laws-for-integration-of-ukrainian-refugees-explained/> (дата звернення: 14.05.2022).
4. Michálková J., Englund A. Lex Ukraine – law on residence of refugees from Ukraine in the Czech Republic. *Deloitte Live*. URL: <https://www.dreport.cz/en/blog/lex-ukraine-law-on-residence-of-refugees-from-ukraine-in-the-czech-republic/> (дата звернення: 08.05.2022).

АРТ-ТЕРАПІЯ В РОБОТІ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

Карнаух Софія Федорівна

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя, м. Ніжин

Науковий керівник – викл. Б'янка Г. Г.

Складне соціально-економічне становище людей похилого віку потребує від соціальних працівників висококваліфікованої підготовки та вміння допомогти отримувачам соціальних послуг у територіальних центрах соціального обслуговування. Тому необхідною стає підготовка майбутніх фахівців соціальної роботи, здатних використовувати арт-терапію, як сукупність творчих прийомів та операцій для зміни стереотипів поведінки особистості, активізації внутрішніх ресурсів і підвищення адаптаційних можливостей за допомогою різних форм і видів мистецтва з людьми похилого віку.

Актуальність арт-терапії зростає та зумовлює значний інтерес серед науковців, які розглядають її використання з різними категоріями отримувачів соціальних послуг: М. Авраменко, О. Вознесенська, О. Деркач, А. Капська Л. Полтороак, Л. Фірсова, Є. Холостова та інші.

Методи арт-терапії ефективними, тому їх використовують для розв'язання міжособистісних конфліктів, вікових криз, травм, втрат, під час консультування дітей та підлітків, для розвитку особистості, під час розв'язання сімейних проблем, корекції поведінки тощо.

Життєдіяльність людей похилого віку є міждисциплінарною проблемою, яка розглядалася з різних напрямків соціології (М. Александрова, А. Дмитрієв, З. Саралієва, В. Шапіро); психології (соціальна геронтологія) Б. Ананьєв, який обґрунтував необхідність комплексного підходу до процесу старіння; Г. Абрамова, В. Альперович, А. Лідерс, А. Козлов, А. Адлер, Е. Берн, К. Хорнц, Е. Фромм, Т. Шибутані; дослідниками соціально-педагогічних наук (Р. Вебер, Н. Дементєва, І. Лотова, Е. Карюхін, О. Краснова, Є. Холостова, Н. Щукіна та ін.); системою соціального захисту населення (В. Бочарова, М. Гурьянова, І. Ліпський, В. Нікітін); з питань організації соціально-педагогічної підтримки людей похилого віку (Н. Басов, В. Фокін, Н. Шмельова та ін.); питань технологій соціально-педагогічної роботи (Б. Алмазов, Н. Гарашкіна, І. Зверєва, Л. Мардахаєв, А. Капська та ін.).

Арт-терапія виникла в 30-ті роки ХХ століття. Термін «арт-терапія» (терапія мистецтвом) увів у психологію у 1938 р. А. Хілл під час опису своєї роботи в